

Zasady latynizacji alfabetu kurdyjskiego

Język kurdyjski należy do języków irańskich w obrębie grupy języków indoirańskich wchodzącej w skład rodziny indoeuropejskiej. Istniał już w starożytności, ale – w odróżnieniu od języka perskiego, z którym jest spokrewniony – ma stosunkowo młodą tradycję literacką. Najstarsze z zachowanych rękopisów kurdyjskich pochodzą dopiero z XVI wieku. Były zapisywane alfabetem arabskim, który także obecnie jest używany w autonomicznym Regionie Kurdystanu w Republice Iraku do notowania tekstów w miejscowym wariantcie języka kurdyjskiego o nazwie *sorani* (język kurdyjski jest formalnie drugim językiem urzędowym Iraku).

Pismo arabskie w zastosowaniu do *sorani* jest oparte na wzbogaconym o kilka dodatkowych liter alfabcie arabskim a ponadto charakteryzuje się tym, że w odróżnieniu od tekstów zapisywanych po arabsku (język semicki), teksty kurdyjskie *sorani* notują prawie wszystkie samogłoski: nie tylko długie, ale i krótkie (nie jest notowana tylko jedna samogłoska zredukowana).

Natomiast Kurdowie zamieszkujący Turcję stosują, dla notowania używanego tam innego wariantu języka kurdyjskiego zwanego *kurmandzi*, pismo łacińskie oparte na łacińskim alfabcie tureckim. Pismo to sporadycznie bywa używane także w Iraku dla notowania wariantu *sorani*. Stąd stosowanie tego łacińskiego alfabetu *kurmandzi* (w oryginalnej pisowni: *kurmancî*) do zapisywania nazw geograficznych z terenu Iraku ma swoje uzasadnienie: po prostu znaczna liczba Kurdów (głównie w Turcji) tak właśnie te nazwy zapisuje, np. *Hewlêr* (= *Irbil*, *Erbil*, *Arbil*), *Silêmanî* (*Sulejmanija*, *Sulajmanijja*).

Obok tej latynizacji „wewnątrzkurdyjskiej” można w polskich tekstach stosować także polską transkrypcję popularną (praktyczną), opartą na polskiej wartości fonetycznej liter alfabetu łacińskiego.

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
ا ا ا	a	a	ف ف ف	v	w
ب ب ب	b	b	ق ق ق	q	k
پ پ پ	p	p	ک ک ک	k	k
ت ت ت	t	t	گ گ گ	g	g
ج ج ج	c	dż	ل ل ل	l	l
چ چ چ	ç	cz	ل ل ل	ll	ll
ح ح ح	h'	hh	م م م	m	m
خ خ خ	x	ch	ن ن ن	n	n
د د	d	d	ه ه	h	h
ر ر ر	r	r	و و	w	ł
ر ر	r̄	rr	ی ی ی	y	j
ز ز	z	z	ه ه	e	a
ژ ژ	j	ż	ئ ئ ئ	ê	e
س س س	s	s	ئ ²	i	y
ش ش ش	ş	sz	ی ی ی	î	i ³
ع ع ع	‘	, ¹	و و و	o	o
غ غ غ	ğ	gh	و و و	u	u
ف ف ف	f	f	و و و	û	u

¹ zaznacza się tylko w pozycji pomiędzy samogłoskami

² w kurdyjskim piśmie arabskim samogłoskę zredukowaną zaznacza się tylko na początku wyrazu, w transliteracji stosujemy wtedy zapis *i*, w transkrypcji zaś *y*; w pozycji w środku wyrazu w transliteracji samogłoski tej nie notuje się, w transkrypcji jednak oddaje się ją jako *y* (np. کوردستان → *Kurdstan* w transliteracji i *Kurdystan* w transkrypcji); na końcu wyrazu nie występuje

³ w zakończeniu wyrazu przed *o* oddaje się jako *ij* (هـ → *-îe* w transliteracji i *-ija* w transkrypcji)

Gdy ścisła transliteracja nie jest konieczna można pominąć znak *'* oraz stosować następujący zapis uproszczony: *h* – zamiast *h'*, *r* – zamiast *r̄*, *x* – zamiast *x̄*, *l* – zamiast *ll*.

Oprac.: Andrzej Pisowicz